

ИЗДАНИЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКА ВЕЛИЧИНА

**“Българска книга” (София, г. I, кн. I-V, януари – септември 1930) –
гвумесечно списание за библиография, библиотекознание и по книжарски въпроси,
редактор Тодор Боров, издател Т. Ф. Чипев**

гоц. г-р Петър Парижков

То е извикано на живот от нуждите на българската библиография и от стремежа да се подпомогне развитието на книгата в не твърде благоприятните условия на нейното създаване и разпространение.

„Идеалната, крайната цел на БЪЛГАРСКА КНИГА е – да служи, да проправя пътя на значителната българска книга – се казва в уводната програмна статия на кн. I. – Ние знаем при това рамките, в които трябва да се движим, знаем до къде се простират възможностите ни: не ние ще създадем значителната книга, ние ще се мъчим само да ѝ създадем условия – да се създаде и да се прояви. И смятаме, че ще постигнем това най-добре чрез библиографията, взета в най-широк смисъл на думата – като грижа въобще за книгата, като библиокритика: външна и вътрешна страна, връзка между книгите и история на книгата. БЪЛГАРСКА КНИГА няма да бъде само библиография, а и библиокритика“¹.

В същия дух авторът изтъква, че освен задоволяването на чисто научни интереси в библиографията списанието си поставя и редица практически задачи. „Българската книга – пише той – няма стабилна база, основите ѝ не са окончателно затвърдени; тя се нуждае от насочване в правилен път – външно и вътрешно – и от редовен контрол. У нас няма нито съюз на издателите, нито достатъчно стабилни книжарници, нито сигурен пазар. И затова постоянно сме свидетели на катастрофи и на неочаквани коренни промени в областта на книжната продукция. Затова е нужно координиране на пръснатите засега усилия на обществено-културните и професионални организации, които работят в областта на книгата. БЪЛГАРСКАТА

КНИГА ще се постави напълно в услуга при решаването на тия назрели практически задачи“².

Тази мисия е трудно изпълнима. Двумесечното списание за библиография и библиотекознание „Българска книга“, макар и да си поставя амбициозни задачи, „в сегашния си вид ще трябва все пак да се справя с интересите и желанията, пък и с възможностите на един частен издател, който без друго жертвува извънредно много за създаването на списанието“³, докато в чужбина подобни издания се уреждат от държавни или обществени институти. В случая краткия си живот „Българска книга“ дължи на меценатството на един от най-изтъкнатите и заслужили ратници в полето на родното книгоиздаване и книжарство Тодор Филип Чипев (1867 – 1944) и в това отношение трябва да му се отдаде дължимото.

Бъдещият профил на списанието е замислен с оглед да задоволява интересите на широк кръг читатели и ценители на българската книга, т. е. то не е затворено в себе си академично издание. „В тоя смисъл – се казва в програмната статия – днес едно добре направено библиографско списание интересува не само специалистите, а еднакво економиста и литератора, политика и учащия се, кабинетния учен и практическия деец. Но преди всичко то е неизбежно за всички лица и институции, които имат връзки с книгата: писатели, издатели, книжари, библиотеки, читалища и научни институти“⁴.

В продължение на пет броя, колкото трае късият му живот от януари до септември 1930 г., списанието с рядка всеотдайност и последователност изпълнява предназначението си и оставя трайна диря

в летописа на българската книга. Върху страниците му се появяват редица статии, в които се разглеждат въпроси на литературното и научното значение и влияние на книгата, история, издаване, украса, разпространение, антиквариат и редица други. Ще посочим само някои от тях: „Мястото на българската литература“ от Ал. Балабанов, „Международният библиографски институт в Брюксел“ от забележителния български библиограф Никола В. Михов, „Първият български библиограф Иван Василев Шопов“ от изтъкнатия изследовател на нашето културно минало, писател, историк и библиограф Никола Начов, „Непозната книга на Раковски. Анонимна българска брошура на ромънски“ от Михаил Димитров, „Техника и украса на българската книга“ от Васил Захариев (кн. I), „За писателя и за книгата“ от Ст. Чилингиров, „Да запазим българската книга от преди Освобождението!“ от В. Миков (кн. II), „Българската преводна литература“ от Д. Б. Митов (кн. III), „Какво е библиография и каква трябва да бъде тя. – Кратки бележки по теорията и практиката на библиографията“ от забележителния руски книговед, библиограф и писател Н. А. Рубакин (кн. III–IV) и др. Редовно във всеки брой се публикуват книгопис на нови издания, подреден в раздели, отзиви за книги, критика, рецензии, новини от страната и от чужбина и пр.

Като трайна тема се налагат организацията на книгоиздаването и книготърговията в СССР, библиографската работа и пропагандата на книгата в Съветска Русия. В кн. I е публикувана статия за Централната книжовна палата на РСФСР и нейната дейност – всъщност реферат на проф. Н. Ф. Яницкий, библиотечен директор, изнесен пред 25-ия конгрес на немските библиотекари в Кьонисберг през май 1929 г. Макар и малка по обем, статията дава достатъчно изчерпателни сведения за структурата и обхвата на дейност на това голямо научно учреждение. В кн. II Иван Дуйчев помества портрет със задълбочен анализ на разностранната и изключително плодотворна откривателска научна работа на Николай А. Рубакин. С голяма стойност е и публикацията „Научните издателства в Съветска Русия и в другите страни“, преведена от книгата на Г. И. Поршнев „Этюды по книжному делу“, Москва, 1929 (кн. III). С подобен аналитико-познавателен характер се отли-

чава и обширната статия „Организация и дейност на ГОСИЗДАТ“ от Др. Каменов (кн. IV–V).

Като прокламира още в уводната статия в кн. I, че ще бъде в услуга и на книжарите, списание „Българска книга“ отделя немалко страници и на въпросите на книжарството, както в исторически, така и в съвременен аспект. Още в кн. I в бележката си „Към по-хубава книга“ Сирак Скитник се спира на въпроса за по-доброто художествено оформление на книгата, което да привлича купувача. В другите производства се полагат значителни усилия, за да се изработят предметите по-красиви и по-примамливи. „Търговецът на книги – сочи той – не само че не може да избегне този общ стремеж в производството, но е длъжен да се съобразява с един още по-добре възпитан вкус, основан вече на традиции, на специални разбираня, на чисто художествени изисквания. У нас твърде късно дойде грижата за външната угледност и украса на книгата, въпреки че и у нас не от вчера датира култът към художествената украса на книгата. За това достатъчно говорят старите наши ръкописи, тъй търпеливо и любовно украсени от самоуци майстори“⁵. Авторът изтъква голямата роля в това отношение на художника при оформлението на книгата – външно и с вътрешни илюстрации. Като пример на външно изискана книга Сирак Скитник посочва редица издания на Т. Ф. Чипев и особено за децата, например „Малки песни“ на Дора Габе с великолепните илюстрации на Илия Бешков. „Същото усърдие – продължава той – да се даде хубава одежда на книгата проявява издателството на Т. Ф. Чипев и към изданията си за възрастни: „Стихотворения“ – Димчо Дебелянов, „Зидари“ – П. Ю. Тодоров, „Бай Ганьо“ – Ал. Константинов и пр.“⁶.

Основателна тревога за съдбата на родната книжнина бие статията на В. Миков „Да запазим българската книга от преди Освобождението!“ (кн. II), затова на нея ще се спрем по-подробно.

Посочвайки прекрасните възрожденски традиции в издаването на българските старопечатни книги, чието начало поставя „Кириакодромийон (грц.), сиреч Неделник“ на Софроний Врачански (1806), авторът не отминава и приноса на книжарите в условията на игото за разпространението на печатното слово, за духовната пробуда на народа. Изтъкната е тяхната самозабвенна, самопожертвувателна служба на отечеството. Водени не от търговски интерес, а

изключително от родолюбиви стремежи, „почти всички стари наши книжари са умрели като последни бедняци“⁷. В. Миков сочи примера на Пенчо Радов и Георги Дончов от Карлово, на Хаджи Найденов Иванович Татарпазарджичанина – „учителя и книгопродавца на сичката Славеноболгария“, както сам той се титулува, на Христо Г. Данов, Драган В. Манчов и др. Изтъкнато е и делото на Никола Карастоянов, печатар, издател и книжар, пренесъл през 1828 г. първата типографска преса в България, печатал щампи и книги, открил своя книгопродавница в Самоков. Авторът с горчивина констатира, че това скъпоценно книжовно богатство, създадено от титаничните усилия и жертва на плеядата скромни и всеотдайни труженици на словото, в условията на свободна България престапва и с лека ръка се унищожава. Недвусмислено и ясно е посочено, че дълг на българските книжари е да издирват и съхраняват за поколенията старопечатни български книги, периодични издания и вестници, т. е. да се запази националната памет за бъдещето.

Жив е примерът на миналото, което наред с титаните на нашето Възраждане извайва фигурите и на цяла кохорта от апостоли на българската книга – книжарите. Образа на един от тези забравени труженици възкресява Никола Начов в задълбочената си научна студия „Хаджи Найденов Иванович“, отпечатана в кн. IV–V. Върху суровия фон на епохата той рисува с едри щрихи образа на тогава, когото сам проф. Иван Д. Шишманов нарича „първ наш книгопродавец“. Проследявайки митарствата на издателя и книжаря, Н. Начов прави тънък и проникновен анализ на всичките му книги, които „вечно ще напомнят за него на грядущите поколения и за скромния деец за народна пробуда и просвета“⁸.

Интересни статистически данни и наблюдения съдържат двете статии на д-р П. Н. Орешков – „Българската книга през войните (1912 – 1918)“, отпечатана в кн. III, и „Българската книга след войните (1919 – 1928)“ – кн. IV–V. Посочва се печалната участ на българската книга, особено през 1916 г., когато броят на издадените заглавия спада на 380 при 1277 през 1912 г. – „по-печална дори отколкото през зловещо завършилата се 1918 г.“⁹, когато са издадени 818 книги. В следвоенния период има чувствително увеличение на книжовното производство – от 1583 заглавия през 1919 г. на 2530 през 1928 г.¹⁰

Облик на ценно помагало за книжарите придава на списанието публикуването на реклами за новоизлезли книги на отделни издателства и книжарници, особено на Т. Ф. Чипев. „Най-богат избор от книги при Т. Ф. Чипев“ – съобщава кн. I. В същия брой са поместени още две реклами за него: „Всяка новоизлязла книга ще намерите веднага в книжарница Т. Ф. Чипев – София. Приемат се поръчки и по телефона. В книжарницата се записват абонати за всички български списания. Доставка на чужди книги на всички езици“, а в другата реклама – „Т. Ф. Чипев – София. Книгоиздателство. Книжарница. Централна за разпространение на българската книга с отдел Старопечатни български книги“, се посочват най-новите издания на Боян Пенев, Алеко Константинов, Д. Дебелянов, П. Ю. Тодоров и др. Това се повтаря и в другите книжки на списанието. Виждаме, че рекламата е неразделна част от модерно организираната за времето си издателска и книжарска дейност. В същата кн. I на задната корица е отбелязано, че Книгоиздателството и книжарницата на Т. Ф. Чипев, основани през 1891 г. (следователно – реномирани), освен че издават български автори, сп. „Картина и приказка“ с редактор проф. Николай Райнов, сп. „Българска книга“, преводна литература – Библиотека „Класически писатели“, учебници, ръководства, речници и др., държат на склад книги от всички български издателства, както и издания на редица ведомства и културни институти, а също че предлагат на своите клиенти и каталози.

В списанието рекламират своята продукция и Книгоиздателство „Хр. Г. Данов“, Книгоиздателство „Хемус“, Кооперативно книгоиздателство „Акация“, Книжарница и книгоиздателство „Ясна поляна“, Книгоиздателство „Ст. Атанасов“ – всички от София, и др.

Как е изглеждало списанието през погледа на неговите съвременници?

В кн. III редакторът е имал щастливото хрумване да събере и публикува на едно място „Отзиви за Българска книга“. „Най-важното, най-голямото, най-хубавото до сега българско списание“ – произнася се авторитетно за него проф. Ал. Балабанов¹¹. „БЪЛГАРСКА КНИГА показва и доказва още с първата си книжка, че е живо списание, защото всичко в него, дори и обявленията (отлично наредени), се четат с интерес“ – се провиква от страниците на своя „Лите-

ратурен глас“, бр. 64 от 1. III. 1930 г., Д. Б. Митов¹². Изтъкнатият български литературен историк и критик припомня думите на проф. Ал. Балабанов, казани за редактора и поставени като мото на неговата статия „Мястото на българската литература“: „Тодор Боров е одухотворител на българската библиография. Нему посвещавам тия мои размишления с радост и с дълбоко упование, защото ясно предвиждам какво може той да направи за българската литература със своите образцови работи“¹³.

Пророчески думи!

Целия си дълг и плодотворен живот проф. Тодор Боров (1901 – 1993) посвещава на българската книга. Продължавайки делото на Никола Михов, той има големи заслуги за развитието на библиографията и библиотечното дело у нас и сам е автор на редица ценни трудове по тези проблеми – „Българската книга“ (1935), „Книги, библиотеки, библиография“ (1941; 2 изд. 1947), „Пътят към книгите“ (1942), „Хр. Смирненски. Препоръчителна библиография“ (съвм. с Е. Иванова) (1953), „Чехов и България“ (1955) и др.

В богатото му научно и книжовно дело трайна диря оставя списание „Българска книга“ – както с безспорните си заслуги към библиографията, така и с интереса към благородното поприще на българските книгоиздатели и книжари.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Боров, Т.** „Българска книга“ и българската книга. I. – Българска книга, 1930, кн. I, с. 1.

² Пак там, с. 3.

³ Пак там.

⁴ Пак там, с. 4.

⁵ Пак там, с. 63.

⁶ Пак там, с. 64.

⁷ Пак там, 1930, кн.

⁸ Пак там, 1930, кн. IV-V, с. 378.

⁹ Пак там, 1930, кн. III, с. 263 и 267.

¹⁰ Пак там, 1930, кн. IV-V, с. 379.

¹¹ Пак там, 1930, кн. III, приложение, с. 1.

¹² Пак там, с. 7.

¹³ Пак там, 1930, кн. I, с. 5.

Университетско издателство
"Св. св. Кирил и Методий"

НАШИТЕ НАЙ-НОВИ КНИГИ

- ✦ *Милен Михов.* С кръст и меч
- ✦ *Мария Иванова.* Родството по сватовство у българите
- ✦ *Философия и етика (авторски колектив)*
- ✦ *Вергиния Василева.* Практически упражнения за изучаване на акордеон
- ✦ *Ценка Иванова.* Щрихи към балканския Вавилон. Българско-сръбски книжовноезикови отношения XVIII – XIX век
- ✦ *Съвременните постижения на филологическите науки и университетското обучение по чужд език (авторски колектив)*
- ✦ *Мария Калицин, Красимира Мутафова.* Подробни османски документи за Търново и търновската каза
- ✦ *Лъчезар Георгиев.* Управление и маркетинг на книгоиздателската дейност (2. доп. изд.)
- ✦ *Лъчезар Георгиев.* Книговедски студии и статии. В контекста на историята и теорията на българското книгоиздаване
- ✦ *Лъчезар Георгиев.* Теория на книгоиздателския процес. Аспекти, проблеми, тенденции. 2. изд.
- ✦ *Сашо Марков.* Ценности и ценностни ориентации
- ✦ *Емануил Емануилов.* България в политиката на Великите сили 1939 – 1947
- ✦ *Иванка Попова-Велева.* Syntaxe française
- ✦ *Език, комуникации, разбирателство. Конгрес на Германистите от Югоизточна Европа (22–24 юли 2000 г.) (авторски колектив)*

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"

